

Gyvenantys mobiliame pasaulyje: 1980–2000 m. gimusiųjų migraciniai ketinimai ir šeiminio gyvenimo įsivaizdavimas

IRENA JUOZELIŪNIENĖ, IRMA BUDGINAITĖ-MAČKINĖ

Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto Sociologijos ir socialinio darbo institutas, Universiteto g. 9, 01122 Vilnius, Lietuva
El. paštas: irena.juozeliuniene@fsf.vu.lt; irma.budginaite@fsf.vu.lt

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę ir įstojus į Europos Sąjungą suaktyvėjo Lietuvos gyventojų judumas, kuris sudarė prielaidas naujoms veikloms, karjeros galimybėms ir šeiminio gyvenimo formoms. 1980–2000 m. gimusiųjų asmeninio gyvenimo planavimas vyko aplinkoje, kuri labai skyrėsi nuo jų tėvų asmeninį gyvenimą formavusios sovietmečio aplinkos. Dalyvavimas migraciniuose procesuose per tėvų, artimųjų arba asmenines patirtis formavo asmeninio gyvenimo lūkesčius ir elgseną, keliančius visuomenės nerimą dėl jaunų žmonių išvykimo iš Lietuvos ir šeiminių ryšių transformacijos mobilumo sąlygomis. Pasitelkiant Carol Smart (2007) asmeninio gyvenimo koncepcijoje pasiūlytas teorines idėjas apie socialinės aplinkos, kasdienių praktikų ir asmeninių projektų sąryšį, straipsnyje analizuojama, kaip globali migracija formuoja 1980–2000 m. gimusių ir nepriklausomoje Lietuvoje augusių asmenų migracinius ketinimus, susisaistymo su Lietuva ir šeiminio gyvenimo vaizdinius. Remiantis dviejų Lietuvos gyventojų reprezentatyvių apklausų bei migracinės patirties turinčių asmenų kvotinės apklausos duomenimis, surinktais įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos (LMT) finansuotus mokslininkų grupių projektus, statistinės analizės rezultatais, autorės nagrinėja, kaip jaunimas kuria ateities planus, kokia dalis jų svarsto išvykti iš šalies, kaip migracinės praktikos koreguoja šeiminio gyvenimo įsivaizdavimą. Straipsnyje atskleidžiama, kaip nepriklausomybės laikotarpiu susiformavusi atvira visuomenė ir mobili socialinė aplinka sukūrė prielaidas lanksčiam susisaistymui su savo kilmės šaliimi ir savitam jaunų žmonių supratimui apie šeiminių gyvenimą.

Raktažodžiai: jaunimas, judumas, migraciniai ketinimai, šeiminio gyvenimo įsivaizdavimas

ĮVADAS

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą ir atsivėrus daugiau galimybių dirbti bei gyventi užsienyje, manoma, kad Lietuvos gyventojų skaičius dėl migracijos sumažėjo bent 650 tūkstančių (EMN 2023). Remiantis prieinamais statistiniais duomenimis, didžiausiu mobilumu pasižymi būtent jauni darbingo amžiaus asmenys. Pavyzdžiui, 2013–2021 m. laikotarpiu bendrai 18–29 metų amžiaus asmenys sudarė apie 40 % visų išvykusiųjų iš šalies (Eurostat 2023) ir apie trečdalį į šalį gyventi grįžtančių LR piliečių (Valstybės duomenų agentūra 2023). Dar beveik ketvirtadalį

šiuo laikotarpiu išvykstančiųjų ir grįžtančiųjų sudarė 30–39 metų amžiaus asmenys (Eurostat 2023, Valstybės duomenų agentūra 2023). Pastebėti dideli jaunų žmonių migracijos srautai kelia klausimus: kaip migracinė aplinka ir naujos praktikos paveikia dviejų dešimtmečių gimimo kohortos asmeninio gyvenimo lūkesčius ir elgseną, ar jauni žmonės ketina išvykti iš Lietuvos, kokie šeiminio gyvenimo vaizdiniai formuojasi išvykimų iš Lietuvos, sugrįžimų ir transnacionalaus gyvenimo aplinkoje?

Asmeninio gyvenimo tyrėjai nustatė, kad socialinės aplinkos ir praktikų pokyčiai sukuria prielaidas asmeninio gyvenimo transformacijoms. Anot A. Elliotto ir J. Urry (2010: 4), kultūrinis poslinkis, kurį paskatino 1990-aisiais prasidėję mobilumo sistemų pokyčiai, susiję su technologinių inovacijų plėtra, suformavo „judaus gyvenimo“ (angl. *life on the move*) fenomeną. Pastarasis byloja apie tai, kad judus gyvenimas nėra vien tik gyvenamosios vietos keitimas geografine prasme, bet ir atsiveriančios galimybės *asmeninių projektų* (Giddens 1991), *pasidaryk pats biografijų* ir *savojo gyvenimo* (Beck-Gernsheim 2002; Beck, Beck-Gernsheim 1995) kūrimui rizikų kupiname pasaulyje (Beck 1992). Šiame straipsnyje remiamės Carol Smart (2007) asmeninio gyvenimo koncepcija, kurioje skiriamos kelios kartinės ir tarpusavyje susijusios asmeninio gyvenimo analizės plotmės ir jas apibrėžiančios sąvokos, iš kurių ypatingas dėmesys skiriamas vaizdiniais ir jų sąryšiu su elgsena. Vadovaudamosi C. Smart teorinėmis idėjomis apie tai, kad vaizdiniai apie asmeninį gyvenimą ir elgseną įgauna konkretų pavidalą konkrečioje socialinėje aplinkoje, analizuojame judų gyvenimą formuojančią Lietuvos migracinę aplinką. Siekdamos atskleisti, ar (kaip) ši aplinka paveikia 1980–2000 m. gimusiųjų susietumo su Lietuva ir šeiminio gyvenimo vaizdinius, analizuojame jaunų žmonių ketinimus likti gyventi Lietuvoje, išvykti, gyventi transnacionaliai.

1980–2000 METAIS GIMUSIŲJŲ MIGRACINĖ APLINKA

Per 1980–2000 m. gimusių asmenų gyvenimą galima išskirti kelis reikšmingus pokyčius Lietuvos kontekste, susijusius su migracijos procesais. Jauni žmonės, priklausantys nagrinėjamai amžiaus grupei, augo aplinkoje, kuri labai skyrėsi nuo jų tėvų asmeninį gyvenimą formavusios sovietmečio aplinkos. 1980–2000 m. gimusiųjų gyvenimo eigos pradžioje Lietuvoje vyravo „desovietizacijos“, repatriacijos (1989/1990–1993 m.) ir migracijos „ekonomizavimo“ (1992/1993–2003 m.) aplinka (Sipavičienė, Stankūnienė 2011: 327–329). Lietuvai atgavus nepriklausomybę įvyko esminis lūžis migracijos srautuose – sovietiniu laikotarpiu vyravusią imigraciją ėmė keisti emigracija iš šalies. Dalis tuomečių Lietuvos gyventojų persikėlė į savo kilmės šalis (pvz., Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą ir kt.) (Sipavičienė, Stankūnienė 2011), žydų tautybės asmenys išvyko į Izraelį (Žemaitytė 2020), įsitvirtino trumpalaikės Lietuvos piliečių išvykos į Vakarų Europos šalis verslo reikalais, kaip ekonominės veiklos / išgyvenimo strategija. Migracinę aplinką formavo ir „protų nutekėjimas“, daliai aukštos kvalifikacijos specialistų išvykstant iš šalies. Remiantis trumpalaikės migracijos patirtimis ir atsitiktinėmis darbo paieškomis užsienyje formavosi migracijos tinklai ir užsienyje įsikuriančių migrantų bendruomenės. Asmeninio gyvenimo planavimo pokyčiams vėliau didelės įtakos turėjo šiuo laikotarpiu atsirandančios „giminių prisijungimo strategijos“ užuomazgos (Sipavičienė 2006).

2004 m. Lietuvai tapus ES nare ėmė ryškėti dideli išvykstančiųjų iš šalies srautai, susiję su naujomis veiklų, karjeros galimybėmis. Iššūkiu asmeniniams gyvenimo planams tapo ekonominė krizė, kai 2009–2010 m. reikšmingai padaugėjo išvykstančiųjų, išaugo transnacionalinių šeimų skaičius. Dar daugiau, nuo 2011 m. suaktyvėjusi grįžtamoji migracija išryškino daugia-reikšmes atskirų asmenų ir šeimų patirtis, iššūkius susidūrus su grįžimo politikos įgyvendinimo realijomis ir Lietuvos visuomenės požiūriu į sugrįžtančiuosius (Juozeliūnienė ir kt. 2021).

Taigi, 2004–2010 m. laikotarpiu 1980–2000 m. gimusieji yra įtraukiami į Europos migracinius procesus per tėvų, artimųjų arba asmenines patirtis.

Susidomėjimas judaus gyvenimo ypatumais viešajame diskurse kūrė socialinę aplinką asmeninio gyvenimo pasirinkimams, formavo elgsenos imperatyvus ir šeiminio gyvenimo orientyrus. Spaudos publikacijų sociologiniai tyrimai (Juozeliūnienė ir kt. 2008; Juozeliūnienė, Budginaitė 2018) parodė, kad susirūpinimas mobiliam gyvenančių žmonių ryšiais pasireiškė „migracijos pasekmių baime“ ir elgsenos ženkliniu. Dažnai emigrantų šeimos buvo pavadinamos „išskirtomis“, vaikai – „niekieno“, „paliktai“, „nereikalingais“, „telefoniniais“, o išvykusios motinos apibūdinamos kaip „paliekančios savo vaikus“, „egoistiškai besirūpinančios savimi“. Buvo nerimaujama, kad išaugs nauja karta su jai būdingais skiriamaisiais požymiais – polinkiu į smurtą, delinkventiniu elgesiu, nepageidaujamais tarpasmeninių santykių ypatumais, vienišumu ir meilės stoka paženklinta savimone.

Judaus gyvenimo naratyvai akademiniam diskurse Lietuvoje savo turiniu mažai skyrėsi nuo viešojo diskurso, o viešajam ir akademiniam diskursams antrinančiuose LR oficialiuose dokumentuose migracijos šeimos buvo sutapatinamos su skyrybas, smurtą, praradimus patiriančiomis, ligonį slaugančiomis šeimomis, vaikai vadinami „našlaičiais“ (Juozeliūnienė, Bielevičiūtė 2020). Tik tuomet, kai po kelių dešimtmečių mobilumo praktikos tapo daugelio Lietuvos piliečių kasdienybe, judaus gyvenimo tyrėjai konstatavo, kad šeiminius ryšius palaikant per atstumą nebūtinai išnyksta šeiminis bendrumas ir (ar) nutrūksta intymūs ryšiai (Česnuitytė 2020; Juozeliūnienė 2015; Juozeliūnienė ir kt. 2020; Žilinskienė 2015; 2020; Budginaitė-Mačkinė 2020; Martinkėnė 2021). Šeiminių gyvenimą reguliuojančiuose LR dokumentuose taip pat fiksuojama kalbėjimo apie mobilių šeiminių gyvenimą slinktis – neliaka stigmatizuojančio ženklinimo. Kita vertus, mobilumo padiktuotų šeiminių ryšių apibūdinimai dar neturi aiškesnės apibrėžties ir nėra institucionalizuoti demografijos, migracijos ir integracijos politikos kryptis nurodančiuose valstybiniuose dokumentuose (pvz., LRS 2018).

TEORINĖS PRIELAIDOS IR TYRIMO METODOLOGIJA

Jaunų žmonių judus gyvenimas domina ir užsienio, ir Lietuvos mokslininkus. D. Cairns (2010) nagrinėja įvairias jaunimo mobilumo formas – trumpalaikės išvykas, ilgalaikį gyvenimą užsienyje, darbo paieškų keliones ir pasikartojantį judėjimą tarp valstybių. Mokslininkai pažymi, kad judus gyvenimas formuoja „kosmopolitinius“ vaizdinius (Pessoa 2010), europietišką tapatybę (Hauvette 2010), padeda kaupti migracijos patirtį kaip biografinį išteklių (angl. *biographical resource*) grįžus (Geisen 2010) arba siekti mobilaus gyvenimo (angl. *being on the road*) kaip idealo (Grüning, Camozzi 2023). Analizuojamas reikšmingų asmenų tinklų vaidmuo, formuojantis migracinei elgsenai (Growiec 2010), broliai ir seserys tiriama kaip instrumentinės, finansinės ir emocinės pagalbos potencialas, kuris aktualizuojasi šeimos nariams gyvenant skirtingose šalyse (Budginaitė-Mačkinė, Juozeliūnienė 2023). Nurodoma, kad, ieškant darbo užsienyje, jauni žmonės pasitelkia tiek giminytės, tiek draugystės ryšius (Haas, Damelang 2010), o apsisprendimą išvykti / sugrįžti nulemia ne tiek ekonominis pragmatizmas, kiek priklausymo šeimai ir bendruomenei jausmai (Cairns 2010).

1980–2000 m. gimusiųjų tyrimui pasirinkome C. Smart (2007) *asmeninio gyvenimo* koncepciją. Autorė pasiūlė teorinius įrankius asmeninam gyvenimui analizuoti, išryškindama vaizduotės, „įvietinimo“ (angl. *embeddedness*), tarpasmeninių ryšių, atminties ir biografijos analizės kryptis. Pastarųjų pasirinkimas byloja apie socialinės aplinkos ir asmeninių projektų sąryšio svarbą. Plėtodama D. Morgano (1996) socialinių praktikų teoriją, C. Smart kviečia tyrinėti besikeičiančias kasdienes praktikas, kuriose formuojasi asmeninio gyvenimo vaizdiniai

ir lūkesčiai, reiškiasi daugialypiai tarpasmeniniai ryšiai, aktualizuojasi atminties fragmentai ir perrašomi biografijos naratyvai. Ji ypatingą dėmesį skiria asmeninio gyvenimo vaizdiniais ir antrina J. Mason (1996) idėjoms apie glaudų vaizdinių ir elgsenos sąryšį. Pasitelkusios šias teorines idėjas išanalizavome 1980–2000 m. gimusiųjų migracinę aplinką, susisaistymo su kilmės šalimi ir šeiminio gyvenimo vaizdinius. Pateikiame trijų kiekybinių tyrimų duomenis. Pirmą, 2013 m. balandžio mėn. įgyvendinta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų (15–74 m. amžiaus) apklausa ($N = 1016$), kurioje dalyvavo 325 asmenys, priklausantys nagrinėjamai grupei. Antra, 2018 m. birželio–liepos mėn. atlikta reprezentatyvi Lietuvos gyventojų (18–74 m. amžiaus) apklausa ($N = 1016$), kurioje dalyvavo 325 asmenys, gimę 1980–2000 m. Trečia, 2018 m. rugpjūčio mėn. atlikta Lietuvos piliečių, turinčių tiesioginės transnacionalinės globos patirties ir tuo metu gyvenusių Lietuvoje, kvotinė apklausa, kurioje dalyvavo 167 asmenys, priklausantys nagrinėjamai grupei. Šių apklausų duomenys prieinami projektus įgyvendinusiems asmenims. Apklauskos atliktos įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuotus mokslinius projektus: „Emigracija ir šeima: iššūkiai, šeiminiai resursai, sunkumų įveikos būdai“ (VAT-39/2012-LSS-250000-643; pirmoji apklausa) „Globali migracija ir Lietuvos šeima: šeiminės praktikos, globos cirkuliacija ir sugrįžimo strategijos“ (Nr. S-MIP-17-117; antroji ir trečioji apklauskos). Apklausų lauko darbus atliko UAB „Baltijos tyrimai“. Apklauskos įgyvendintos vadovaujantis tyrimų etikos principais, užtikrinant informuotą ir savanorišką sutikimą dalyvauti, pateiktos informacijos anonimiškumą; asmeniniai duomenys, leidžiantys identifikuoti tyrimo dalyvius, nebuvo renkami; duomenys saugoti ir apdoroti laikantis tyrimų etikos ir Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (GDPR) reikalavimų.

Per kiekvieną apklausą pateiktus klausimynus sudarė daugiau kaip 100 klausimų, kurių dauguma buvo identiškai siekiant palyginamumo. 1980–2000 m. gimusiųjų asmeninio gyvenimo organizavimo analizei naudoti trys klausimų blokai. Pirmasis skirtas migracinei patirčiai ir migraciniam ketinimams atskleisti (3 klausimai)¹, antrasis – transnacionalinės šeimos socialinei recepcijai (2 klausimai)², trečiasis – mobilios ir transnacionalinės šeimos gyvenimo vaizdiniais (angl. *imaginary*) išsiaiškinti (7 klausimai)³. Sudarant pastarąjį klausimų bloką vadovautasi I. Levin ir J. Trosto (1992) bei R. S. Parreñas (2005) įžvalgomis išskiriant šeimų tipus, susietus su migracija, nurodančius skirtingą vaiko priežiūros organizavimą Lietuvoje vienam arba abiem tėvams išvykus gyventi į užsienį: vaikas lieka gyventi su motina, su tėvu, su artimaisiais (seneliais, dėdėmis / tetomis), draugais / pažįstamais ir vaikas lieka gyventi globos įstaigoje. Remiantis šiuo klausimų bloku siekta išsiaiškinti, kuriuos iš išskirtų tipų tyrimo dalyviai laiko šeima ir taip išreiškia pritarimą skirtingoms migracijos nulemtoms šeiminio gyvenimo formoms. Duomenų analizė atlikta SPSS programiniu paketu, daugiausia

¹ Klausia, ar tyrimo dalyvis (-ė) buvo pats / pati išvykęs (-usi), arba buvo išvykę šeimos nariai (2018 m. atskirai klausia apie išvykusį (-ią) sutuoktinį (-ę) / partnerį (-ę) ir kt. šeimos narius), giminės, draugai, pažįstami (į kiekvieną iš minėtų atsakymo variantų atskirai atsakant „Taip“ / „Ne“). Tyrimo dalyvių, kurių šeimos nariai arba jie patys grįžo į Lietuvą prašyta nurodyti grįžimo priežastis, fiksuojant spontaniškus atsakymus. Taip pat – ar per artimiausius trejus metus tyrimo dalyviai ketina išvykti iš Lietuvos („Tikrai taip“, „Greičiau taip“, „Greičiau ne“, „Tikrai ne“).

² Tyrimo dalyvių klausia, kaip jie vertina tėvų apsisprendimą ieškoti darbo užsienyje, vaikams liekant gyventi Lietuvoje (naudojant skalę „Visiškai pritariu“, „Greičiau pritariu“, „Nei pritariu, nei nepritariu“, „Greičiau nepritariu“, „Visiškai nepritariu“). Papildomai užduotas atviras klausimas: „Prašau paaiškinti savo nuomonę, atsakant į ankstesnį klausimą“.

³ Tyrimo dalyviams pateikti teiginiai, įvardijantys skirtingas situacijas. Po kiekvienos situacijos pristatymo tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti, ar tokią žmonių grupę galima laikyti šeima. Atsakymai užfiksuoti naudojant skalę „Tikrai taip“, „Greičiau taip“, „Greičiau ne“, „Tikrai ne“.

pasitelkiant aprašomosios statistikos metodus dėl palyginti nedidelių imčių, analizuojant pasirinktą amžiaus grupę.

Lyginant 2013 m. ir 2018 m. reprezentatyvių tyrimų duomenis, aptariama nagrinėjamos amžiaus grupės migracinė patirtis, ketinimai išvykti / likti gyventi Lietuvoje ir nuomonė apie patraukliausias šeiminių gyvenimo formas migracijos sąlygomis. Remiantis 2018 m. kvotinio tyrimo duomenimis, išryškunami tiesioginės migracinės patirties turinčiųjų požymių ypatumai ir atskleidžiama, ar (kaip) globalios migracijos aplinka formuoja nagrinėjamų jaunų žmonių asmeninio gyvenimo pasirinkimus, o migracinės praktikos koreguoja šeiminių gyvenimo vaizdinius.

ASMENINIO GYVENIMO PLANAVIMAS MIGRACINĖJE APLINKOJE

Migracinės aplinkos ir naujų praktikų galimo poveikio 1980–2000 m. gimusiųjų asmeninio gyvenimo lūkesčiams ir elgsenai analizė atskleidė, kad jų asmeninio gyvenimo planavimas vyko artimųjų, draugų, pažįstamų migracijos srautų aplinkoje, galėjusioje sukurti „mobilumo imperatyvą“ (angl. *mobility imperative*) (cf. Cairns 2018) ir įkvėpti norą taip pat išvykti iš šalies. Tarp 2013 m. nagrinėjamos grupės apklaustųjų buvo ir nepilnamečių (15–17 m.), ir pilnamečių (18–33 m.). Nepilnamečiai respondentai neturėjo migracinės patirties. Nors jų šeimos nariai, giminės, draugai ir pažįstami vykdavo į užsienį, jie patys dažniausiai likdavo gyventi Lietuvoje. O pilnametystės sulaukę 18–33 m. amžiaus respondentai, galintys savarankiškai pasirinkti, išsiskyrė kaip aktyviausia ir užsienį vykstančiųjų (ne trumpesiam nei 6 mėnesių laikotarpiui) grupė. Jie turėjo didžiausią migracinę patirtį, tiek lyginant su 15–17 m., tiek ir su vyresniais nei 34 m. amžiaus tyrimo dalyviais. Atkreiptinas dėmesys, kad 18–33 m. amžiaus respondentai pasižymėjo ne tik didžiausiu mobilumu, bet ir ketinimais ateityje išvykti iš Lietuvos keliems mėnesiams ar net keleriems metams (33,5 %, palyginti su 20 % 15–17 m. amžiaus apklausos dalyviais ir 4,1 % vyresniais nei 34 m. amžiaus respondентаis). Tokį migracinį aktyvumą ir ketinimus išvykti iš Lietuvos galėjo skatinti ne tik šeimos narių, bet ir platesnės giminės, pažįstamų, ir ypač draugų judumas, sukūręs prielaidas asmeninio gyvenimo transformacijoms.

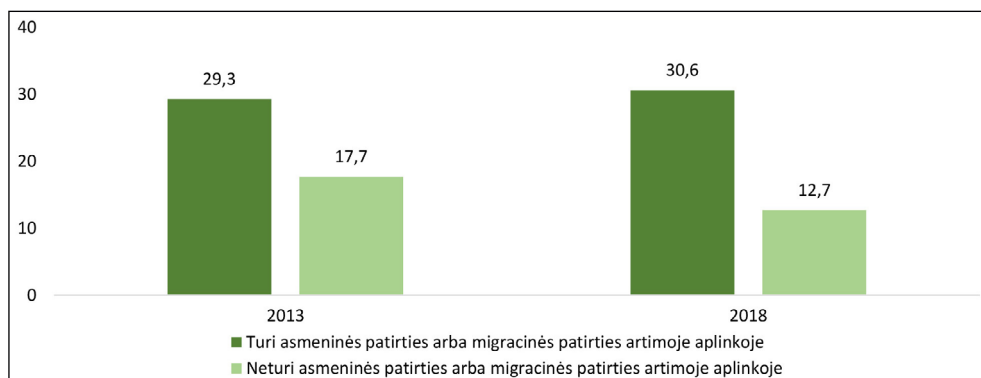
2018 m. reprezentatyviame Lietuvos gyventojų tyrime dalyvavę 1980–2000 m. gimusieji tyrimo metu jau buvo 18–38 m. amžiaus ir visi galėjo savarankiškai formuoti savo gyvenimo scenarijus. Ir 2013, ir 2018 m. tik 8,6 % respondentų asmeniškai buvo išvykę į užsienį, tačiau 2018 m., palyginti su 2013 m., migracinę aplinką jau kūrė mobilūs sutuoktiniai / partneriai (6,7 %). Be to, padidėjo užsienyje gyvenančių šeimos narių skaičius (19,0 %, palyginti su 10,2 % 2013 m.), giminių (30,2 %, palyginti su 23,7 %), draugų (39,1 %, palyginti su 26,2 %) bei pažįstamų (32,7 %, palyginti su 23,4 %). Bendrai, du trečdaliai (66,4 %) respondentų apklausos metu gyveno aktyvioje migracinėje aplinkoje, susijusioje su asmeniniu išvykimu arba artimų žmonių mobilumu. Paklausti apie ketinimus emigruoti per artimiausius trejus metus, apytiksliai vienas iš keturių apklaustųjų (25,5 %), priklausančių nagrinėjamai amžiaus grupei, nurodė, kad turi tokių ketinimų.

Analizavome, kaip asmeninė patirtis ir reikšmingų asmenų mobilumas paveikė nagrinėjamos grupės ateities planus ir nustatėme statistiškai reikšmingą ryšį tarp jaunų žmonių migracinės patirties ir ketinimų išvykti iš Lietuvos. 2013 m. duomenimis, į užsienį ketino išvykti 29,4 % apklaustųjų, kurių artimiausios aplinkos nariai arba jie patys turėjo migracinės patirties. Tarp tokios patirties neturinčiųjų išvykimo galimybę svarstė 17,7 % apklaustųjų. 2018 m. apklausos rezultatai panašūs į 2013 m. apklausos rezultatus. 2018 m., kaip ir 2013 m., nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp respondentų migracinės patirties ir jų ketinimų išvykti: 31,3 % apklaustųjų, kurių artimiausios aplinkos nariai arba jie patys turėjo migracinės

patirties, svarstė galimybę išvykti iš Lietuvos, o tokią galimybę svarstė tik 12,4 % apklaustųjų, neturinčių migracinės patirties (žr. 1 pav.).

Mums buvo svarbu sužinoti, ką apie išvykimą iš šalies galvoja jauni žmonės, tiesiogiai susiduriantys su gyvenimu abipus sienų. 2018 m. kvotinės apklausos metu 1980–2000 m. gimusių ir transnacionalinio gyvenimo patirties turinčių respondentų buvo klausiama apie ketinimus emigruoti per artimiausius trejus metus. Nustatėme, kad 35,4 % transnacionalinio gyvenimo patirties turinčių respondentų ketina išvykti iš šalies. Tai parodo, kad asmeninė gyvenimo užsienyje patirtis paskatina mąstyti apie išvykimą iš Lietuvos. Palankias prielaidas išvykti gali sukurti ketinimai / įsipareigojimai vykti kartu su sutuoktiniu (-e) / partneriu (-e) (su juo / ja išvykti planuojantys nurodė 34,7 %) bei gyvenimui užsienyje draugiška aplinka, turint į užsienį išvykusių giminių (25,7 %), kitų šeimos narių (18,0 %), užsienyje gyvenančių draugų (46,1 %), pažįstamų (34,1 %).

Migracinė aplinka jauniems žmonėms diktavo kelis šeiminių gyvenimo scenarijus: likti gyventi su šeima Lietuvoje, išvykti į užsienio šalį, gyventi transnacionaliai skirtingose šalyse⁴. Atsižvelgiant į užsienyje atliktuose jaunų žmonių mobilumo tyrimuose pastebėtas tendencijas apie besiformuojančius „kosmopolitinius“ (cf. Pessoa 2010) bei mobilius gyvenimo kaip idealo (cf. Grüning, Camozzi 2023) vaizdinius, mus domino, kaip jauni žmonės, šiuo metu gyvenantys Lietuvoje, planuotų savo asmeninį gyvenimą tuo atveju, jeigu turėtų pasirinkimo laisvę, nepriklausomai nuo šeimos finansinės situacijos. 2018 m. didžiausia šios amžiaus grupės dalis (75,5 %) nurodė, kad, jeigu galėtų laisvai rinktis, jiems patraukliausias scenarijus būtų likti su šeima gyventi Lietuvoje. 61,5 % respondentų atrodė priimtina išvykti iš Lietuvos kartu su šeima. Transnacionalaus gyvenimo keliose šalyse scenarijus išryškėjo kaip mažiau patrauklus – jį

1 pav. Ar per artimiausius trejus metus ketinate išvykti iš Lietuvos?

Teigiamai atsakusių respondentų dalis (%), atsižvelgiant į migracinę patirtį

Duomenų šaltiniai: 1) 2013 m. reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa, $N = 1016$; pateikiami apklausoje dalyvavusių 1980–2000 m. gimusių (15–33 m. amžiaus) respondentų atsakymai, $N = 325$; 2) 2018 m. reprezentatyvi Lietuvos gyventojų apklausa, $N = 1005$; pateikiami apklausoje dalyvavusių 1980–2000 m. (18–38 m. amžiaus) respondentų atsakymai, $N = 325$.

⁴ Tyrimo metu respondentai galėjo rinktis daugiau negu vieną atsakymą, tad pritarimas kiekvienam iš šių trijų scenarijų vertintas atskirai.

pasirinktų 16,1 % tyrimo dalyvių. Nepaisant to, svarbu pastebėti, kad jauni žmonės jau svirsto tokį scenarijų. Panašūs buvo transnacionalinio šeiminio gyvenimo patirties turinčių jaunų žmonių lūkesčiai – nors tuo metu jie gyveno keliose šalyse, turėdami visišką pasirinkimo laisvę tik 7,8 % tyrimo dalyvių rinkęsi ir toliau gyventi transnacionaliai. Didžiausiai daliai apklaustųjų neišvykti ir likti gyventi su šeima Lietuvoje atrodė kaip priimtinausias scenarijus (72,4 %).

Taigi, 1980–2000 m. gimusiųjų susisaistymo su Lietuva analizė parodė, kad tiek išvykimo į užsienį, tiek gyvenimo Lietuvoje scenarijai yra patrauklūs jauniems žmonėms – pastarąjį pasirinktų kiek daugiau žmonių. Išvykti tekdavo dėl įvairių priežasčių. Ir 2013 m., ir 2018 m. tiesioginės migracinės patirties šeimoje turintys respondentai nurodė, kad iš šalies išvykstama pirmiausia dėl finansinių sunkumų, didesnių galimybių pradėti savo verslą, susirasti geriau apmokamą darbą. Ketinantieji išvykti planavo susitaupyti lėšų studijoms, būstui, tikėjosi palankesnio požiūrio į žmogų darbo aplinkoje. Antra svarbi priežasčių grupė susijusi su geresnėmis studijų ir karjeros galimybėmis, trečia – su „šeimų susijungimu“, pavyzdžiui, sprendimu vykti pas užsienyje gyvenančius artimuosius. 2018 m. išryškėjo dar dvi išvykimo iš šalies priežastys, atskleidžiančios jaunų žmonių asmeninio gyvenimo projektų kaitą, atliepiančią globalaus ir mobilaus pasaulio galimybės. Pirma, ketinama išvykti, nes apskritai nenorima gyventi Lietuvoje. Antra, siekiama išvykti ir keliauti, susipažinti su „kitokiu“ pasauliu. Nors šias priežastis nurodė nedidelė dalis apklaustųjų, jos skiriasi nuo emigraciją skatinančių priežasčių, kurias užfiksuodavo Lietuvos mokslininkai. Tokie pasirinkimų motyvai gali reikšti „europietiškus“, „kosmopolitiškus“ asmeninių projektų kūrimą, kai susietumas su kilmės šalimi ar konkrečia teritorija nėra reikšmingi planuojant asmeninį gyvenimą ir neturi asmens tapatybę žyminčios galios.

ŠEIMINIO GYVENIMO ĮSIVAIZDAVIMAS

Šeimas tyrinėjantys mokslininkai parodo, kad judus gyvenimas skatina naujus *šeimos darybos* (pvz., Bryceson, Vuorela 2002) ir *šeimos demonstravimo* (pvz., Walsh 2018) būdus, įgalinančius įvairiose šalyse gyvenančius šeimos narius išlikti šeima. Naujos šeiminio gyvenimo praktikos koreguoja normatyvinius vaizdinius, vaidmenis, įsipareigojimus.

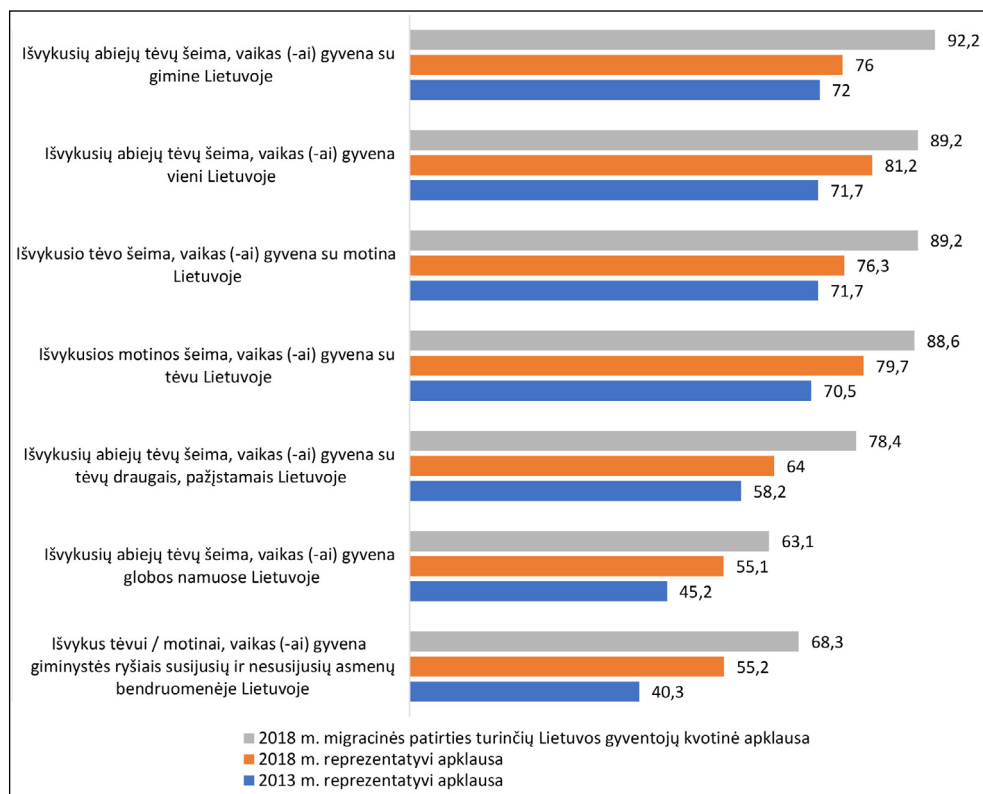
Lietuvoje tarp 1980–2000 m. gimusiųjų randantis ketinimų kurti transnacionalinį gyvenimą (2018 m. 16,1 % tyrimo dalyvių), siekėme išnagrinėti, kuriuos transnacionalinius šeiminius darinius jauni žmonės laiko šeima ir kokia yra šių darinių socialinė recepcija. Mūsų ankstesni tyrimai (Juozeliūnienė, Seymour 2015; Juozeliūnienė, Seymour 2020) parodė, kad šeimos struktūrinė sudėtis ir vaiko (-ų) globos organizavimo pobūdis yra svarbūs, apibūdinant šeiminių gyvenimą. 2013 m. ir 2018 m. atliekant reprezentatyvius Lietuvos gyventojų tyrimus bei 2018 m. įgyvendinant transnacionalinio šeiminio gyvenimo patirties turinčių asmenų tyrimą, respondentams pateikėme įvairias migracijos metu susiformavusias šeimines gyvenimo formas, besiskiriančias šeimine sudėtimi, giminystės ryšiais ir vaikų globojimu, į užsienį išvykus vienam iš tėvų ar abiem. Respondentų prašėme atskleisti savo požiūrį į šeiminius darinius nurodant, ar šiuos darinius jie laiko šeima.

Apklausų duomenų analizė parodė, kad geografinis atstumas tarp šeimos narių ir jų gyvenimas ne viename, o keliuose namų ūkiuose abipus sienų, nėra kliūtis jauniems žmonėms šiuos asmenis laikyti šeima. 2013 m. šeima buvo pavadinami dariniai, kai vaiką Lietuvoje globoja giminė (72,0 %), kai vaikas lieka gyventi su motina (71,7 %), su tėvu (70,5 %). 2018 m. šias konfigūracijas laikančių šeimomis dalis padidėjo: vaiką Lietuvoje globojant giminei (76,0 %), vaikui liekant gyventi su motina (76,3 %), su tėvu (79,7 %). Lyčių vaidmenų šeimoje požiūriu svarbu, kad tiek 2013 m., tiek 2018 m. dauguma respondentų šeimomis vadina ir išvykusio tėvo, ir išvykusios motinos darinius, nesusiejant šeimos sampratos išskirtinai su motinos pareiga globoti

vaiką. Be to, išryškėjo didėjantis tėvo kaip vaiko globėjo vaidmens pripažinimas motinai išvykus į užsienį: 2013 m. 70,5 % respondentų tokį transnacionalinį šeiminių darinių vadino šeima, o 2018 m. – jau 79,7 %.

Nustatėme, kad 2018 m. tyrimo duomenimis, palyginti su 2013 m., jauni žmonės palankiau žvelgia į galimybę tėvams išvykstant į užsienį vaiko globą deleguoti valstybės institucijoms. Didesniam respondentų skaičiui vaikų globos patikėjimas valstybinėms institucijoms nesiejamas su „šeimos iširimu“ – 55,1 % respondentų laiko šeima transnacionalinę šeimą, vaikui gyvenant globos namuose, palyginti su 45,2 % 2013 m. Kita vertus, tiek 2013 m. (43,4 %), tiek 2018 m. (40,0 %) panaši respondentų dalis tokių tėvų ir vaikų ryšių nelaikė šeima.

Analizuojant 2013 m. ir 2018 m. respondentų atsakymus, skirtumai nustatyti ir kai Lietuvoje liekančių gyventi vaikų globa yra patikima tėvų draugams, pažįstamiems. 2013 m. tokias transnacionalines šeimas vadino šeimomis 58,2 % jaunų žmonių, o 2018 m. – 64,0 %. Šie duomenys parodo, kad kai vaikų globa patikima draugams, geriems pažįstamiems ar kitiems giminyntės ryšiais nesusijusiems asmenims, vis daugiau jaunų žmonių nelaiko šeiminių ryšių nutrūkusiais. Dar daugiau, vis didesnė dalis respondentų šiuos vaikų globėjus vadina šeimos nariais – 40,3 % 2013 m. ir 55,2 % 2018 m. (žr. 2 pav.). Kitaip tariant, migracinė aplinka sukuria

2 pav. Ar šią situaciją galima laikyti šeima?

Teigiamai atsakiusių respondentų dalis (%)

situacijas, kada giminystės ryšiais nesusijusiems asmenims yra priskiriami šeimos nariams būdingi įsipareigojimai. Tuomet įsitvirtina „šeimą primenančios“ (angl. *family-like*) vaikų globos praktikos, susiejančios visus dalyvius į tarpusavio įsipareigojimų bendruomenes. Šios bendruomenės yra pavadinamos šeimomis, o naujųjų transnacionalinių šeiminių praktikų dalyviai yra laikomi šeimos nariais.

Nustatėme, kad asmeninis įsitraukimas į transnacionalinį gyvenimą formuoja lankstų požiūrį į judų gyvenimą atitinkančius šeiminius darinius. 2018 m. kvotiniame tyrime dalyvavę 18–38 m. amžiaus respondentai, kurie bent šešis mėnesius gyveno užsienyje atskirai nuo savo vaikų, demonstravo ypač lankstų požiūrį į šeiminio gyvenimo įvairovę tiek struktūros, tiek lyčių vaidmenų, tiek giminystės ryšių prasme: išvykus abiem tėvams vaiką globojant Lietuvoje šeiminių ryšiais susijusiems asmenims (seneliams, dėdėms / tetoms) skirtingose šalyse gyvenančius asmenis šeima vadino 92,2 % respondentų; brolius / seseris globojant vyresnei seseriai – 89,2 %; išvykus tėvui vaiką Lietuvoje globojant motinai – 89,2 %; išvykus motinai vaiką globojant tėvui – 88,6 %. Jeigu išvykus abiem tėvams vaikas likdavo gyventi su tėvų draugais ar pažįstamais, užsienyje gyvenančius tėvus ir Lietuvoje gyvenančius vaikus šeima vadino 78,4 % transnacionalinės šeiminio gyvenimo patirties turinčių tyrimo dalyvių, o 68,3 % apklaustųjų tokiais atvejais giminystės ryšiais nesusijusius globėjus laikė šeimos nariais. Tarp tiesioginės migracinės patirties turinčių respondentų didesnė dalis (63,1 %) tėvus ir vaikus laikė šeima, abiem tėvams emigravus ir vaikui likus gyventi globos įstaigoje, nors net 31,1 % respondentų nepripažino tokių ryšių šeima.

Kintant šeiminio gyvenimo įsivaizdavimui keičiasi ir jaunų žmonių požiūris į tėvų sprendimą išvykti į užsienį ir tam tikrą laiką šeimos nariams gyventi keliose šalyse. 2013 m. 22,8 % respondentų palankiai vertino tokį tėvų apsisprendimą, o 2018 m. – 28,9 %. Nepalikantieji tėvų sprendimo išvykti į užsienį vaikams liekant Lietuvoje daugiausia pabrėždavo, kad tėvai turėtų gyventi kartu su savo vaikais, nuolatos tiesiogiai su jais bendrauti ir kitais būdais vykdyti tėvų įsipareigojimus vaikams. Nepritariantieji tėvų išvykimui nepateisindavo tėvų elgsenos net tuomet, kai vaikai likdavo gyventi Lietuvoje su seneliais, giminėmis.

Remiantis asmeninėmis ir artimų žmonių patirtimis formavosi palaikančiųjų nuomonė apie tėvų išvykimą vaikams liekant gyventi Lietuvoje. Jauni žmonės, turintys migracijos patirties šeimoje, nurodydavo, kad dauguma išvyksta į užsienį, nes tai yra vienintelis būdas užsidirbti pinigų ir išlaikyti šeimą. Likdami Lietuvoje vaikai išvengia trauminių patirčių, užsienio šalyse kintant gyvenamajai ir kultūrinei erdvei, pritampant prie naujos kalbinės aplinkos. Respondentai, pateisinantys tėvų sprendimą išvykti į užsienį be vaikų, pabrėždavo, kad tėvai turėtų išvykti trumpam laikui, o išvykus, nuolatos bendrauti su Lietuvoje likusiais gyventi vaikais ir šeimos nariais.

IŠVADOS

Šiame straipsnyje, vadovaujantis C. Smart asmeninio gyvenimo koncepcija, kurioje pereinamas socialinės aplinkos, kasdienių praktikų ir asmeninių projektų sąryšis, ypatingą dėmesį skiriant vaizdiniais ir elgsenai, parodoma, kad atvira visuomenė ir naujos judaus gyvenimo praktikos sukūrė prielaidas savitam 1980–2000 m. Lietuvoje gimusiųjų sąryšiui su kilmės šalimi ir supratimui apie šeiminių gyvenimą. Migracinės aplinkos analizė parodė, kad, viena vertus, jauni žmonės augo ir kūrė savo gyvenimo planus aplinkoje, kurioje viešasis, akademinis diskursai ir institucinės tvarkos „suprobleminio“ (angl. *troubling*) (McCarthy ir kt. 2013) judų gyvenimą, konstruojant stigmatizuojantį požiūrį į judų gyvenimą pasirinkusius asmenis. Kita vertus, jaunų žmonių artimiausia aplinka pasinaudojo laisvu judėjimo galimybėmis – šeimos

nariai, giminės, draugai ir pažįstami vyko į užsienį ir aktyviai formavo migracinius tinklus. Jie kūrė judaus gyvenimo praktikas ir savo patirtimi atskleidė jauniems žmonėms gyvenimo užsienyje ir keliose šalyse galimybes. Artimosios aplinkos ir asmeninė migracinė patirtis darė poveikį jaunų žmonių ketinimams išvykti iš Lietuvos, išbandyti transnacionalų šeiminių gyvenimą, skatino „europietišku“, „kosmopolitišku“ asmeninių projektų kūrimą, kada susietumas su kilmės šalimi ar konkrečia teritorija nėra reikšmingi planuojant asmeninį gyvenimą. Mūsų atlikti reprezentatyvūs ir kvotinis migracinės patirties turinčių jaunų žmonių tyrimai atskleidė, kad 1980–2000 m. gimusieji aktyviai planavo išvykti į užsienį dėl finansinės, karjeros, savęs pažinimo galimybių, tačiau gyvenimo strategijų analizė parodė, kad gyvenimo Lietuvoje strategija yra ne mažiau patraukli jauniems žmonėms. Darome išvadą, kad nagrinėjamos amžiaus grupės sąryšis su kilmės šalimi yra lankstus – galimi tiek išvykimo, tiek apsisprendimo gyventi Lietuvoje scenarijai, kiek mažiau patrauklu gyventi transnacionaliai keliose šalyse.

Tyrimų rezultatai parodė, kad judaus gyvenimo praktikos sudaro prielaidas ne tik lanksčiam susisaistymui su kilmės šalimi, bet ir savitam šeiminių gyvenimo įsivaizdavimui. Nustatėme, kad asmeninė migracinė patirtis ir išitraukimas į transnacionalinį gyvenimą įtvirtina „šeimą primenančias“ (angl. *family-like*) vaikų globos praktikas, kai giminystės ryšiais nesusijusiems asmenims priskiriami šeimos nariams būdingi įsipareigojimai, susiejantys visus dalyvius į tarpusavio įsipareigojimų bendruomenes. Šios bendruomenės yra pavadinamos šeimomis, o naujųjų transnacionalinių šeiminių praktikų dalyviai laikomi šeimos nariais. Atliktų tyrimų rezultatai leidžia daryti išvadą, kad judaus gyvenimo praktikos paskatino šeimos sampratos pokyčius – apibūdinant bendruomenes kaip šeimas, nebūtinai laikomasi branduolinėje šeimos sampratoje įtvirtintų įpareigojimų šeimos nariams gyventi viename namų ūkyje, vykdyti normatyvinius lyčių vaidmenis šeimoje ir vadovautis išskirtinai tik giminystės grįstais narystės šeimoje kriterijais. Remiantis trijų kiekybinių tyrimų duomenimis, išnagrinėjome tik vieną iš C. Smart koncepcijos asmeninio gyvenimo analizės aspektų – kasdienėse praktikose susiformavusius vaizdinius ir jų sąryšį su elgsena. Gauti rezultatai nubrėžė kelią 1980–2000 m. gimusiųjų kokybiniais tyrimams, kuriuose būtų atskleistos jaunų žmonių konkrečios kasdienės praktikos ir išnagrinėti visi koncepcijoje nurodyti asmeninio gyvenimo aspektai – vaizdiniai, tarpasmeniniai ryšiai, „įvietinimas“, atminties ir biografijos naratyvai.

Gauta 2023 06 28

Priimta 2023 10 04

Literatūra

1. Beck, U. 1992. *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage Publications.
2. Beck, U.; Beck-Gernsheim, E. 1995. *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.
3. Beck-Gernsheim, E. 2002. *Reinventing the Family: In Search of New Lifestyles*. Cambridge: Polity Press.
4. Bryceson, D.; Vuorela, U. 2002. *The Transnational Family: New European Frontiers and Global Networks*. Routledge.
5. Budginaitė-Mačkinė, I. 2020. *Suaugę vaikai ir jų tėvai Lietuvos migracijos kontekste: kartų solidarumas ir reikšmingų asmenų tinklai*. Daktaro disertacija. Vilniaus universitetas.
6. Budginaitė-Mačkinė, I.; Juozeliūnienė, I. 2023. 'Siblings as Overlooked Potential for Care and Support Across Households and Borders', *Social Inclusion* 11(1): 234–245.
7. Cairns, D. 2010. *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*. Springer Science & Business Media.
8. Cairns, D. C. 2018. 'Mapping the Youth Mobility Field: Youth Sociology and Student Mobility and Migration in a European Context', iš *Handbuch Kindheits- und Jugendsoziologie*, 463–478.
9. Česnuitytė, V. 2015. *Lietuvos šeima: sampratos ir praktikos*. Daktaro disertacija. Vilniaus universitetas.

10. Česnuiytė, V. 2020. 'Doing Family Across Borders: The Role of Routine Practices, Traditions and Festivities in Lithuania', iš *Making Lithuanian Families Across Borders: Conceptual Frames and Empirical Evidence*, ed. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilnius University Press, 99–125.
11. Elliott, A.; Urry, J. 2010. *Mobile Lives*. Routledge.
12. EMN. 2023. *Migracija skaičiais*. Prieiga per internetą: <https://123.emn.lt> (žiūrėta 2023 09 26).
13. Eurostat. 2023. *Emigration by Age and Sex*. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/MIGR_EMI2 (migr_emi2) (žiūrėta 2023 09 26).
14. Geisen, T. 2010. 'New Perspectives on Youth and Migration: Belonging, Cultural Respositioning and Social Mobility', iš *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*, ed. D. Cairns, 10–21.
15. Giddens, 1991. *Modernity and Self-identity. Self and Society in Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
16. Growiec, K. 2010. 'Social Capital and Migration. The Case of Polish Youth', iš *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*, ed. D. Cairns, 35–45.
17. Grüning, B.; Camozzi, I. 2023. 'Ticket to Ride: National and International Mobility as a Multi-faceted Resource in the Life Courses of Young Italian Graduates', *Higher Education*. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00991-w>
18. Haas, A.; Damelang, A. 2010. 'Labour Market Integration of Young Migrants in Germany: A Regional Perspective', iš *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*, ed. D. Cairns, 71–81.
19. Hauvette, M. 2010. 'Temporary Youth Migration and European Identity', iš *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*, ed. D. Cairns, 47–58.
20. Juozeliūnienė, I. 2015. „Simbolinio interakcionizmo sąvokos tiriant migracijos šeimas“, iš *Šeiminiai pokyčiai atvirų Europos sienų ir globalaus mobilumo akivaizdoje: resursai, procesai ir praktikos*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 51–63.
21. Juozeliūnienė, I.; Budginaitė, I. 2018. 'How Transnational Families are Seen to be “Troubling”? Contesting and Reframing Mothering', *Sociological Research Online* 23(1): 262–281.
22. Juozeliūnienė, I.; Bielevičiūtė, I. 2020. ““Troubling” Migrant Families: Representations of Family and Migration in Official Lithuanian Policy Documents”, iš *Making Lithuanian Families Across Borders: Conceptual Frames and Empirical Evidence*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilnius University Press, 51–62.
23. Juozeliūnienė, I.; Bielevičiūtė, I.; Budginaitė-Mačkinė, I. 2020. 'Parenting and Migration in Academic Publications: What is Seen to be “Troubling”?', iš *Making Lithuanian Families Across Borders: Conceptual Frames and Empirical Evidence*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilnius University Press, 1–186.
24. Juozeliūnienė, I.; Martinkėnė, G.; Budginaitė-Mačkinė, I. 2020. 'Transnational Displays of Parenting and Caring for Elderly Parents', iš *Making Lithuanian Families Across Borders: Conceptual Frames and Empirical Evidence*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilnius University Press, 127–154.
25. Juozeliūnienė, I.; Martinkėnė, G.; Budginaitė-Mačkinė, I.; Žilinskienė, L. 2021. „Judumo ribojimai ir transnacionalinės šeimos: kaip COVID-19 pandemija paveiks šeimas ir vaikų globą?“, *Filosofija. Sociologija* 32(4): 325–334.
26. Levin, I.; Trost, J. 1992. 'Understanding the Concept of Family', *Family Relations* 41(3): 348–351.
27. LRS. 2018. *Nutarimas dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos patvirtinimo*, 2018 m. rugsėjo 20 d., Nr. XIII-1484. Vilnius. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/fbb35e02c21811e883c7a8f929bfc500>
28. Martinkėnė, G. 2021. *Vaikas transnacionalinėje šeimoje: globos organizavimas, šeiminiai ryšiai ir vaiko patirtys*. Daktaro disertacija. Vilniaus universitetas.
29. Mason, J. 1996. 'Gender, Care and Sensibility in Family and Kin Relationships', iš *Sex, Sensibility and the Gendered Body*, eds. J. Holland, L. Atkinson. Basingstoke: Macmillan.
30. McCarthy, J.-R.; Hooper, C.-A.; Gilles, V. 2013. *Family Troubles? Exploring Changes and Challenges in the Family Lives of Children and Young People*. Bristol: The Policy Press.
31. Morgan, D. 1996. *Family Connections: An Introduction to Family Studies*. Polity.
32. Parreñas, R. S. 2005. *Children of Global Migration: Transnational Families and Gendered Woes*. Stanford: Stanford University Press.
33. Pessoa, I. 2010. ““Cosmopolitan” Portuguese Youth the World as Home After the Macao Migratory Experience”, iš *Youth on the Move: European Youth and Geographical Mobility*, ed. D. Cairns, 23–34.
34. Sipavičienė, A. 2006. *Tarptautinė gyventojų migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija, Socialinių tyrimų institutas.

35. Sipavičienė, A.; Stankūnienė, V. 2011. „Lietuvos gyventojų (e)migracijos dvidešimtmetis: tarp laisvės rinktis ir išgyvenimo strategijos“, *Filosofija. Sociologija* 22(4): 323–333.
36. Smart, C. 2007. *Personal Life*. Polity.
37. Valstybės duomenų agentūra. 2023. *Grįžę Lietuvos Respublikos piliečiai: Prieiga per internetą*: [https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/ \(žiūrėta 2023 09 26\)](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize#/ (žiūrėta 2023 09 26)).
38. Walsh, J. 2018. 'Migrant Family Display: A Strategy for Achieving Recognition and Validation in the Host Country', *Sociological Research Online* 23(1): 67–83.
39. Žemaitytė, S. 2020. „Kolizija tarp atvykėlių ir senbuvų: imigrantų integracijos Izraelyje iššūkiai XX a. 7–9 dešimtmeciuose“, *Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos* 1(29): 121–131.
40. Žilinskienė, L. 2015. „Šeimos atmintis“, iš *Šeiminiai pokyčiai atvirų Europos sienų ir globalaus mobilumo akivaizdoje: resursai, procesai ir praktikos*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 93–113.
41. Žilinskienė, L. 2020. 'Doing Family Memory in the Case of Emigration Experience', iš *Making Lithuanian Families Across Borders: Conceptual Frames and Empirical Evidence*, eds. I. Juozeliūnienė, J. Seymour. Vilnius: Vilnius University Press, 115–180.

IRENA JUOZELIŪNIENĖ, IRMA BUDGINAITĖ-MAČKINĖ

Living in a Mobile World: Migration Intentions and Imagining Family Life of People Born in 1980–2000

Summary

The reinstatement of Lithuania's independence and country's accession to the European Union provided new employment and career opportunities abroad for Lithuanian residents and contributed to the diversification of family forms. The Lithuanian residents born between 1980 and 2000 started planning their personal lives in an environment, which significantly differed from that which shaped the personal lives of their parents during the Soviet era. Participation in migration processes through parental, familial or personal experiences shaped their expectations and behaviour regarding the personal life, causing societal concerns about the departure of young people from Lithuania and transformations of familial relationships, maintained across borders. Drawing on the theoretical ideas proposed by C. Smart (2007) regarding the relationship between social environment, daily practices, and personal life projects, the article analyses how the intensive global migration shapes the migration intentions of persons born in 1980–2000 and raised in independent Lithuania, and the way they imagine the family life. Based on the data from two representative surveys of the Lithuanian population and the quota survey of persons with migration experience, collected while implementing research projects funded by the Lithuanian Science Council (LMTLT), the authors examine how young people create their future plans, what proportion of them consider leaving the country, and how migratory practices adjust the way they imagine family life. The article reveals how the state independence period marked by the development of the open society and mobility created the conditions for a flexible (dis-)connectedness with the country of origin and a unique understanding of family life among young people.

Keywords: young people, mobility, migration intentions, imaginary of family life